

ÅKU 2020

ÅRLIG KUNSKAPSUPPDATERING
KUNSKAPSKRAV

Innehåll

Inledning	2
Kunskapskravens funktion	2
Kognitiva nivåer	2
Målgruppsanpassning	2
Ämnen ÅKU 2020	5
Penningtvätt – kundkännedom	5
Penningtvätt – för ledning och kontrollfunktioner	5
Låg inflation, låg realränta, låg växelkurs	6
Impact investing	8
Aktiemarknad och hållbarhet	9
Hållbara och sociala obligationer	9
Hållbarhet vid investeringsrådgivning och portföljförvaltning	10
Gröna bolån	10
Förhandsavtal för bostadsrätt	11
Lagfartskapning	11
Regler för insättningsgaranti vid särskilda livshändelser	12
Kapitalförluster vid bostadsförsäljningar	12
Regler om makars och sambors gemensamma bostad	13
Skatteförändringar	13
Beskattning av fåmansföretag	13
Sparande till barn och barnbarn	15
Kostnader förknippade med fondsparande	16
Flytt och återköp av försäkringar	17
Uttag av pension	17
Definitionen av insiderinformation	19
Mått på vinster, kapital och kassaflöden	19
Nyckeltal vid företagsanalys	20
Ränterelaterade instrument	21
Kapitalkrav	21
Etikfall	22

Inledning

Kunskapskravens funktion

För att ha en aktiv SwedSec-licens krävs att licenshavaren varje år gör en årlig kunskapsuppdatering (ÅKU) inom ämnen som SwedSecs prövningsnämnd har slagit fast. Kunskapskraven ska ge en överblick över vad licenshavare med olika befattningar förväntas kunna. Kunskapskraven ska fungera som stöd vid utformning av utbildningar och uppgiftskonstruktion. Det är varje utbildningsanordnares uppgift att tolka kunskapskraven och skapa en relevant och pedagogisk utbildning som innehåller kunskapskontroll av licenshavarens uppdatering av sina kunskaper.

Kognitiva nivåer

I beskrivningen till varje ämne framgår vilken kognitiv nivå licenshavaren förväntas ha uppnått efter att ha genomfört kunskapsuppdateringen. I tabellen nedan beskrivs olika kognitiva nivåer.

Nivå	Förklaring
Känna till (K)	Licenshavaren ska känna till och komma ihåg begrepp, definitioner och faktauppgifter.
Förstå (F)	Licenshavaren ska förstå och kunna förklara olika samband och sammanhang.
Tillämpa (T)	Licenshavaren ska kunna använda t.ex. formler, regler, lagar och metoder.

Målgruppsanpassning

SwedSec har ett system med yrkesanpassade licensieringstester. Även ÅKU ska vara anpassad till yrkesroll.

ÅKU 2020 innehåller totalt 25 ämnen. Samtliga licenshavare, förutom informationsgivare, ska genomföra minst åtta för yrket relevanta ämnen. Den som arbetar med t.ex. både investeringsrådgivning och bolån bör genomföra fler än åtta ämnen så att de ämnen som är relevanta för både investeringsrådgivning och bolån täcks in. Informationsgivare ska genomföra minst sex ämnen.

Ämne	Ledning och kont- rollfunk- tioner ^A	Rådgivare ^B	Specialister ^C	Bolån ^D	Informa- tions- givare ^E
Penningtvätt – känn din kund	x	x	x	x	x
Penningtvätt – för ledning och kontrollfunktioner	x				
Låg inflation, låg realränta, låg växelkurs	x	x	x	x	
Impact investing		x	x		x
Aktiemarknad och hållbarhet		x	x		
Hållbara och sociala obligationer	x	x	x		
Hållbarhet vid investerings- rådgivning och portföljförvaltning	x	x			x
Gröna bolån				x	
Förhandsavtal för bostadsrätt				x	
Lagfartskapning				x	
Regler för insättningsgaranti vid särskilda livshändelser				x	
Kapitalförluster vid bostads- försäljningar				x	
Regler om makars och sambors gemensamma bostad				x	
Skatteförändringar	x	x		x	
Beskattning av fåmansföretag		x			
Sparande till barn och barnbarn		x			
Kostnader förknippade med fundsparande	x	x	x		x
Flytt och återköp av försäkringar		x			
Uttag av pension		x			
Definition av insiderinformation	x	x	x		x
Mått på vinster, kapital och kassaflöden			x		
Nyckeltal vid företagsanalys			x		
Ränterelaterade instrument			x		
Kapitalkrav	x				
Etikfall	x	x	x	x	x

^A Personer som arbetar i ett företags ledning eller kontrollfunktioner inom värdepappersmarknaden, t.ex. verkställande direktörer och andra ansvariga chefer, compliance officers samt vissa befattningar inom riskkontroll och andra kontrollfunktioner.

^B Personer som arbetar med finansiell rådgivning till konsumenter eller investeringsrådgivning till kunder och/eller personer som arbetar med försäkringsdistribution avseende livförsäkringar med sparmoment till privatpersoner och företag, t.ex. privatrådgivare, företagsrådgivare och Private Banking-rådgivare.

^C Personer som arbetar inom olika typer av specialistfunktioner inom värdepappersområdet, t.ex. fond- och portföljförvaltare, analytiker och aktiemäklare.

^D Personer som arbetar med att sätta samman, erbjuda, bevilja, förmedla eller ge råd om bostadskrediter till konsumenter, t.ex. bolånerådgivare och kredithandläggare.

^E Personer som ger information om finansiella instrument, investeringstjänster eller sidotjänster utan att ge investeringsrådgivning

Ämnen ÅKU 2020

Penningtvätt – kundkännedom

Kundkännedom

Tillräcklig kunskap om kunderna är en grundläggande förutsättning för företagens möjligheter att försvåra och förhindra att verksamheten utnyttjas för penningtvätt eller finansiering av terrorism och för att kunna rapportera misstänkta aktiviteter och transaktioner.

Licenshavaren ska känna till

- vilka åtgärder som ska vidtas för kundkännedom, dvs. vilka uppgifter om kunden som ska hämtas in (inklusive identifiering, verklig huvudman och affärsförbindelsens syfte och art),
- vilka situationer som kräver att åtgärder för kundkännedom vidtas,
- i vilka situationer förenklade respektive skärpta åtgärder för kundkännedom kan/ska vidtas, och
- konsekvenserna av att inte uppnå tillräcklig kännedom om kunden.

Se SIMPT:s (Svenska institutet mot penningtvätt) [vägledning inom kundkännedom](#).

Penningtvätt – för ledning och kontrollfunktioner

Riskbedömning

Reglerna om att motverka penningtvätt och finansiering av terrorism innebär att företagen ska tillämpa ett riskbaserat förhållningssätt. Detta innebär i sin tur att företaget ska göra en riskbedömning av sin verksamhet och även riskklassificera sina kunder. Riskbedömningen ska sedan läggas till grund för att bestämma de åtgärder, t.ex. rutiner och kundbemötande, övervakning m.m. - som ska vidtas för att mitigera riskerna.

Licenshavaren ska känna till hur en allmän riskbedömning ska genomföras samt att den ska dokumenteras och följas upp. Licenshavaren ska också känna till hur kunder ska riskklassificeras.

Se om den allmänna riskbedömningen i SIMPT:s [vägledning inom allmän riskbedömning](#).

Se om riskbedömningen av kunder i SIMPT:s [vägledning inom kundkännedom](#) s. 10-20.

Organisation m.m.

Ett företag ska ha de rutiner och riktlinjer som krävs för att verksamhetsutövare ska kunna upptäcka och korrigera brister avseende åtgärder för att förhindra penningtvätt i verksamheten och även rutiner och riktlinjer som avser företagets s.k. ”särskilt utsedd befattningshavare” (om en sådan utsetts), centralt funktionsansvarig och oberoende granskningsfunktion (om en sådan finns).

Licenshavaren ska känna till funktionerna ”särskilt utsedd befattningshavare, centralt funktionsansvarig och oberoende granskningsfunktion, när sådana funktioner ska finnas och vad de ska göra.

Se SIMPT:s [Grundläggande vägledning om intern kontroll och anmälningar om misstänkta överträdelser](#) (för närvarande inte fastställd).

Övervakning och rapportering

Pågående affärsförbindelser och enstaka transaktioner ska övervakas och bedömas i syfte att upptäcka aktiviteter och transaktioner som är avvikande eller som annars kan antas ingå som ett led i penningtvätt eller finansiering av terrorism. Om det finns skälig grund att misstänka penningtvätt eller finansiering av terrorism eller att egendom annars härrör från brottslig handling, ska detta rapporteras till Polismyndigheten.

Licenshavaren ska känna till hur övervakningen av aktiviteter och transaktioner görs, vad rapporter om misstänkta transaktioner ska innehålla och att det råder tystnadsplikt om att rapportering har skett.

Se SIMPT:s [Grundläggande vägledning om övervakning och rapportering](#) (inte fastställd när dessa kunskapskrav publicerades).

Sanktioner

Licenshavaren ska känna till vilka sanktioner företaget kan drabbas av vid bristande efterlevnad av reglerna för att motverka penningtvätt och finansiering av terrorism, samt förutsättningarna för att även styrelseledamöter och vd kan drabbas av sanktioner för sådana brister (se t.ex. 15 kap. 1 a § 15 lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse).

Låg inflation, låg realränta, låg växelkurs

I makroekonomisk analys diskuteras ofta Phillipskurvan, dvs. sambandet mellan aktiviteten i den reala ekonomin ("resursutnyttjandet") och inflationstakten. Detta samband byggs ofta in i makroekonomiska prognosmodeller av centralbanker världen över. Den viktigaste delen i Phillipskurvan, och en central parameter för penningpolitikens genomslag på inflationen överhuvudtaget, är hur känsliga investeringarna i ekonomin är för förändringar i realräntan. Om investeringarna är mycket räntekänsliga räcker det med en liten ändring av realräntan för att få en stor effekt på investeringarna. En liten sänkning av räntan leder i så fall till en betydande ökning av investeringarna. Detta innebär, allt annat lika, att BNP ökar relativt mycket vilket i sin tur leder till ett tryck uppåt på priserna och därmed på inflationstakten. Det är så den s.k. kreditkanalen för penningpolitiken är tänkt att fungera i teorin.

En fråga som då uppkommer är följande. Varför har den långvariga lågräntemiljön haft så liten effekt på inflationen i Sverige, och även internationellt? Enligt normala Phillipskurvesamband borde inflationen den senaste perioden ha varit betydligt högre än den de facto blev. Är det så att investeringarna i företagssektorn har blivit mindre räntekänsliga än tidigare, dvs. har Phillipskurvans räntekänslighetsparameter sjunkit, eller är det andra faktorer som har dominerat och hållit tillbaka prisökningarna? Exempel på sådana faktorer skulle kunna vara en låg efterfrågan på svenska varor och tjänster från omvärlden (en konjunkturell faktor) eller ett tryck nedåt på priserna på grund av digitaliseringen och/eller globaliseringen (en strukturell faktor). Det skulle också kunna vara så att det tar betydligt längre tid för både investeringar och inflation att reagera nuförtiden än vad som varit fallet historiskt sett. Det är några av de möjliga förklaringar som förts fram i debatten om penningpolitiken och den låga inflationen.

Licenshavaren ska dels förstå hur sambandet mellan inflationen och aktiviteten i den reala ekonomin modelleras genom Phillipskurvan, dels känna till de olika förklaringar som förts fram i den senaste tidens debatt om penningpolitikens oväntat svaga genomslag på inflationstakten trots den förda lågräntepolitiken.

Bakgrundsinformation om denna fråga finns bl.a. här:

<https://www.riksbank.se/globalassets/media/rapporter/ppr/fordjupningar/svenska/2018/phillipskurvan-och-penningpolitiken-fordjupning-i-penningpolitisk-rapport-juli-2018.pdf>

http://archive.riksbank.se/Documents/Rapporter/PPR/2016/161027/rap_ppr_ruta1_161027_sve.pdf

En annan förklaring till den låga inflationen som har diskuterats är att den ”normala” realräntenivån, dvs. den realränta som antas vara förenlig med stabil inflation och full sysselsättning på lång sikt, är lägre nu än den har varit tidigare. Makroekonomiska bedömare har ofta använt tumregeln ”två procent real BNP-tillväxt, två procent realränta, två procent inflation” för att beskriva normalläget i ekonomin, och också räknat med att det är där ekonomin hamnar på lång sikt. Detta tänkta normalläge innebär en nominell reporänta på fyra procent och en ränta på tioåriga statsobligationer på omkring fem procent med normala löptidspremier på obligationsmarknaden.

Men studier av bl.a. Riksbanken och Konjunkturinstitutet tyder på att denna långsiktiga normala realränta har sjunkit trendmässigt under flera år och kan förväntas ligga kvar på en låg nivå under flera år framöver på grund av strukturella, snarare än konjunkturella, faktorer. En större andel av befolkningen i yrkesverksam ålder, en ökning av det totala sparandet i tillväxtekonomierna samt ökade inkomstskillnader i många länder är exempel på strukturella faktorer som anses ha lett till ett ökat totalt sparande globalt sett. Fallande relativpriser på kapitalvaror och ökade skillnader mellan företagens finansieringsräntor och statsobligationsräntorna är exempel på faktorer som kan ha lett till en minskad investeringsvilja. Nettoeffekten har därmed blivit ett ökat utbud och en minskad efterfrågan på sparande. Eftersom realräntan är priset på sparande (pengar) så har detta lett till lägre realräntor i de flesta länder. Bedömningen i studierna är att de strukturella faktorerna inte kommer att ändras nämnvärt de närmaste åren, och därmed är det inte osannolikt att den ”normala” realräntenivån i världen kommer att ligga kvar på en låg nivå framöver. Det kan i sin tur få viktiga återverkningar för penningpolitikens genomförande på både kort och lång sikt.

Licenshavaren ska känna till de övergripande resonemangen bakom slutsatsen att den normala realräntan kan tänkas vara lägre idag än tidigare, och förstå vilka effekter detta kan få på penningpolitiken och reporäntan de närmaste åren.

Bakgrundsinformation om denna fråga finns bl.a. här:

<https://www.konj.se/download/18.4c1e374215b0f76f62f4697c/1490778650752/Nyprocent20lprocentC3procentA4greprocent20bedprocentC3procentB6mningprocent20avprocent20realprocentC3procentA4ntorprocent20pprocentC3procentA5procent20lprocentC3procentA4ngreprocent20sikt.pdf>

<https://www.riksbank.se/globalassets/media/rapporter/ppr/fordjupningar/svenska/2017/reporantan-pa-lang-sikt-fordjupning-i-penningpolitisk-rapport-februari-2017.pdf>

För en liten öppen ekonomi som den svenska är även växelkursens utveckling viktig för inflationen. Riksbanken har sedan en tid tillbaka betonat betydelsen av att kronkursen mot omvärlden inte får bli för stark, eftersom det skulle innebära ett minskat inflationstryck i Sverige och därmed motverka

Riksbankens mål att varaktigt få upp inflationen till målnivån två procent. Reporäntan har därför bibehållits på den låga (negativa) nivån under relativt lång tid för att undvika en kronförstärkning.

Sambandet mellan växelkurs och inflation är relativt enkelt i teorin men ganska komplicerat i praktiken. En försvagning av växelkursen ska i teorin leda till högre importpriser på kort sikt och en ökad export på lite längre sikt. Båda dessa effekter antas leda till en högre inflation, direkt via importpriserna och indirekt via exportens påverkan på den ekonomiska aktiviteten i ekonomin. Men i praktiken är det många andra faktorer som också spelar in. Till exempel är det viktigt varför växelkursen försvagas, och hur länge denna svagare växelkurs förväntas bestå. Är försvagningen en effekt av penningpolitiken eller beror den på faktorer utom Riksbankens kontroll? Är den tillfällig eller bestående? Kommer exportföretagen att ändra sin prissättning för att öka marginalerna eller kommer de att vilja öka volymen istället? Kan importföretagen öka sina priser för att kompensera för de högre importkostnaderna, eller är konkurrensen mellan företagen så stor att prisändringar blir svåra att genomföra? Hur lång tid tar det innan en växelkursförändring verkligen påverkar inflationen? Kan man överhuvudtaget isolera just växelkursens effekt från alla andra inhemska och utländska faktorer som samtidigt påverkar prisnivån i Sverige?

Licenshavaren ska dels känna till på vilka sätt Riksbanken bedömer att växelkursändringar kan förväntas få genomslag på inflationen, dvs. hur den s.k. växelkurskanalen fungerar, dels känna till hur lång tid det kan ta innan växelkursändringar verkligen får effekt. Licenshavaren ska också känna till varför orsaken till växelkursändringen har betydelse för de slutsatser man kan dra.

Bakgrundsinformation om denna fråga finns bl.a. här:

<https://www.riksbank.se/globalassets/media/rapporter/ppr/fordjupningar/svenska/2018/vaxelkursen-och-inflationen-fordjupning-i-penningpolitisk-rapport-april-2018.pdf>

http://archive.riksbank.se/Documents/Rapporter/PPR/2016/161221/rap_ppr_ruta1_161221_sve.pdf

Impact investing

Investeringar med hållbar inriktning är ett snabbväxande område. Men definitionen på vad som är hållbara investeringar är långt ifrån självklar och det finns ingen branschstandard. Det finns dock en tydliga utvecklingstrender, en av dem gäller metodiken för att identifiera hållbara investeringar. Inledningsvis fokuserade placeringarna framför allt på att exkludera företag som inte bedömdes vara hållbara som exempelvis vapentillverkare, företag som utviner fossila bränslen, m.m. Finansbranschen har också fokuserat på "hur:et" dvs. hur företagen bedriver sin verksamhet, alltifrån att man källsorterar och reser med tåg i stället för flyg till att man har en genomtänkt personalpolitik och en bra modell för bolagsstyrning.

Den senaste tidens utveckling inom hållbara investeringar handlar mycket om det som kallas impact investing (påverkansinvesteringar). Liksom vid exkludering fokuserar man på vad:et, vad företagen gör/tillverkar och hur det påverkar världen snarare än på hur de gör det. Men till skillnad från exkludering ligger fokus på att investera i de bolag som faktiskt påverkar till det bättre. Här uppstår en del följdfrågor, t.ex. hur man ska förhålla sig till företag som har både "bra" och "dåliga" verksamheter (t.ex. en energiproducent som både använder förnyelsebara och fossilt baserade energikällor) eller frågan om man gör bäst nytta genom att investera i de företag som redan idag har en verksamhet med hållbar inriktning (producenter av förnybar energi) eller om effekten blir större genom att välja företag

som genomför en omställning till det bättre (en energiproducent som rör sig från fossilt till förnyelsebart).

Licenshavaren ska känna till de olika formerna av hållbara investeringar: exkludering, fokus på företagets styrmodell och inkludering. Vidare ska licenshavaren förstå vad som vanligen menas med impact investing, skillnaden mot andra former av hållbara investeringar och hur det kan implementeras i investeringsbesluten.

Aktiemarknad och hållbarhet

Enligt årsredovisningslagen är bolag med ett visst antal anställda, viss balansomsättning eller nettoomsättning (oavsett om bolagen är noterade eller inte) skyldiga att i sina årsredovisningar lämna s.k. hållbarhetsredovisningar. I dessa ska de bl.a. redogöra för bolagets arbete med frågor rörande miljö, respekt för mänskliga rättigheter och motverkande av korruption. Det ställs här dock strängt taget inte några krav på verksamheten som sådan utan endast på att bolagen ska informera om dessa aspekter i årsredovisningen. Kraven torde träffa merparten av bolagen på Nasdaq Stockholms huvudlistor men långt ifrån alla bolag på Nasdaq First North och på övriga marknadsplatsers listor. I vissa branscher finns branschföreningar/-initiativ som har skapat självreglering och branschstandarder av olika slag, exempelvis Swemin (branschorganisation för gruv- och mineralnäringen) i Sverige och de globala initiativen Better Cotton Initiative och Forest Stewardship Council. Dessa har ofta regler och riktlinjer vilka syftar till att bolagen bedriver sin verksamhet på ett hållbart sätt. Om ett bolag är anslutet till ett sådant initiativ kan det minska risken för att bolaget agerar på ett olämpligt sätt och vara en signal om att man arbetar aktivt med hållbarhetsfrågor.

Bortsett från nämnda regelverk finns inga uttryckliga krav på att noterade bolag ska bedriva hållbarhetsarbete eller informera kring sådant. Om ett bolag ansöker om notering och bedriver en verksamhet som är uppenbart negativ från ett hållbarhetsperspektiv (t.ex. verksamhet som förenas med stor risk för korruption eller penningtvätt) så skulle detta dock sannolikt uppmärksammas av marknadsplatserna redan vid noteringsprövningen. Bolaget skulle då sannolikt nekas notering, då en sådan skulle skada förtroendet för värdepappersmarknaden. Vidare skulle hållbarhetsriskerna, i vart fall när det gäller större börsbolag, troligen uppmärksammas av media.

Slutsatsen är att det finns ett visst skydd mot att noterade bolag bedriver verksamhet som kan ifrågasättas från hållbarhetssynpunkt. Det finns dock ännu inte några garantier eller ett starkt och strukturerat skydd mot detta. Det gäller i synnerhet mindre noterade bolag, som alltså inte omfattas av informationskraven i årsredovisningslagen och som generellt bevakas mindre av media.

Licenshavaren ska känna till vad som beskrivits ovan.

Hållbara och sociala obligationer

Att hållbarhetsfrågan hamnar alltmer i fokus har inte gått obemärkt förbi på finansmarknaderna. Olika typer av finansiella produkter med inriktning mot hållbarhet lanseras på bred front, inte minst i form av olika typer av hållbara aktiefonder. Men även på obligationsmarknaden tas flera steg i den riktningen. Redan 2001 lanserades den första gröna obligationen, en obligation där emittenten förbinder sig att använda kapitalet till en specifik investering med positiva effekter för miljön. Sedan dess har

marknaden utvecklats snabbt både vad gäller emittenter och placerare, och storlek. Även typen av inriktningar har breddats, exempelvis till blå obligationer (med koppling till havet). En tydlig trend inom hållbarhetsområdet för närvarande är utvecklingen av sociala obligationer. Det finns ingen vedertagen definition exakt vad som avses med begreppet, men generellt kan sägas att det är obligationer som utges i syfte att förbättra den sociala situationen för en specifik grupp av människor, t.ex. bostäder för hemlösa unga eller insatser för sjukvård i utsatta områden.

Licenshavaren ska förstå de hållbara obligationernas syfte, deras konstruktion och specifika villkor, särskilt vad gäller sociala obligationer. Licenshavaren ska också känna till vilka typer av emittenter som förekommer, vad som skiljer dessa obligationer från traditionella obligationer samt när och på vilket sätt det kan vara lämpligt för placerare att investera i dessa obligationer.

Hållbarhet vid investeringsrådgivning och portföljförvaltning

Vid investeringsrådgivning ska rådgivaren förutom redan befintliga icke-finansiella faktorer, exempelvis familjesituation, anställning, ålder etc., även ta in uppgifter om och beakta kundens preferenser när det gäller miljöförhållanden (E), sociala förhållanden (S) och bolagsstyrningsförhållanden (G) vid rådgivningen, dvs. vid urvalsprocessen och lämplighetsbedömningen.

Licenshavaren ska dock hantera eventuella intressekonflikter, exempelvis för att se till att införandet av ESG-överväganden i rådgivningen inte används som en ursäkt för att sälja dyrare produkter.

Licenshavaren ska känna till att uppgifter om kundens hållbarhetspreferenser ska hämtas in och att de råd som lämnas även ska vara lämpliga i förhållande till dessa preferenser.

Regleringen planeras att finnas i artikel 54 i kommissionens delegerade förordning 2017/565, [ändringen](#) är dock ännu inte antagen (oktober 2019), men motsvarande bestämmelser finns för närvarande i ESMA:s [Riktlinjer om vissa aspekter av lämplighetskraven i Mifid 2](#).

Läs mer: https://ec.europa.eu/finance/docs/level-2-measures/mifid-delegated-act-2018_en.pdf

<https://www.fi.se/sv/publicerat/nyheter/2018/fi-foljer-eu-riktlinjer-om-lamplighetskraven-i-mifid-2/>

Gröna bolån

Som ett led i hållbarhetsarbetet erbjuder numera flera banker sina kunder Gröna Bolån. Licenshavaren ska känna till vad ett grönt bolån är och vilka fördelar det medför för kunden.

Licenshavaren ska också övergripande känna till vad en energideklaration är och Boverkets energiklassificeringssystem. Licenshavaren bör också känna till andra på marknaden vanligen förekommande miljöcertifieringar av bostäder som kan ligga till grund för gröna bolån.

Förhandsavtal för bostadsrätt

I ett tidigt skede av försäljningsprocessen gällande en nyproducerad bostadsrätt förekommer ofta att det tecknas ett så kallat förhandsavtal. Förhandsavtalet är reglerat i bostadsrättslagen och är bindande. När bostadsrätten är färdigbyggd slutförs köpet genom att det tecknas ett upplåtelseavtal.

På senare tid har förhandsavtal fått stort medialt utrymme. Det har handlat om att bostadsrättsköpare velat dra sig ur på grund av försenat tillträde eller på grund av prisnedgång på en osäker i bostadsrättsmarknad.

Det är viktigt att licenshavaren känner till vilka regler som gäller för förhandsavtal och under vilka omständigheter ett sådant avtal kan sägas upp av köparen utan att denne blir ersättningsskyldig. Licenshavaren ska också kunna redogöra för vad en köpare kan bli skyldig att ersätta om denne på felaktiga grunder säger upp ett förhandsavtal.

På Konsumentverkets hemsida finns information om vad som gäller vid uppsägning av förhandsavtal.

Läs mer: <https://www.hallakonsument.se/tips-for-olika-kop/kopa-och-hyra-produkter/boende/kopa-bostad/kopa-bostadsratt/saga-upp-forhandsavtal/>

Lagfartskapning

Lagfartskapning är en ovanlig händelse, men att råka ut för en lagfartskapning är en mardröm för en fastighetsägare. Om detta händer kunder är det troligt att de kontaktar banken för att få råd om vad de ska göra.

Att råka ut för en lagfartskapning innebär att någon, genom förfalskade köpehandlingar, har lyckats bli antecknad som lagfaren ägare till en fastighet. Ägaren står alltså inte längre som lagfaren ägare till sitt eget hus och behöver driva en juridisk process för att få tillbaka lagfarten.

Lantmäteriet är sedan 2016 anslutet till tjänsten Mina meddelanden där man digitalt kan ta emot post från myndigheter och kommuner istället för på papper.

Det gäller bland annat E-meddelanden som skickas ut redan då ett ärende om ägandeförändring registreras (tilldelas ärendenummer). Detta E-meddelande skickas ut till de lagfarna ägare och tomträttsinnehavare som är anslutna till Mina meddelanden.

År 2010 infördes även en rutin som innebär att ett meddelande skickas till den tidigare lagfarne ägaren respektive tomträttsinnehavaren när en ansökan om lagfart eller inskrivning av tomträtt beviljas eller förklaras vilande. Denna rutin tillämpas endast i de fall då lagfartsansökan kommer in från en privat ingivare.

Om en kapning mot förmodan skulle bli fullbordad får den riktige ägaren tillbaka lagfarten genom att överklaga lagfartsbeslutet eller genom att väcka en talan vid domstol. Dessutom har staten tagit på sig ett omfattande ansvar för att ersätta en fastighetsägare som får sin lagfart kapad.

Om en lagfart har blivit kapad gäller det att agera snabbt.

Fastighetsägaren bör:

- Polisanmäla brottet.
- Kontakta sitt försäkringsbolag för att se om försäkringen täcker rättegångskostnader.
- Anlita en advokat som kan företräda i domstolen.
- Kontakta Skatteverket och förklara att fastigheten inte har sålts och att det därför inte finns någon vinst att deklarerera.

Licenshavaren ska känna till vad en lagfartskapning innebär och vad Lantmäteriet gör för att förhindra lagfartskapningar. Licenshavaren ska i detta sammanhang också känna till de olika meddelandetjänster Lantmäteriet har för bl.a. ägarförändringar.

Licenshavaren ska också övergripande känna till hur en fastighetsägare som drabbas av lagfartskapning bör agera och vilka ersättningsmöjligheter som finns.

Regler för insättningsgaranti vid särskilda livshändelser

Den statliga insättningsgarantin skyddar pengar insatta på konton hos banker, kreditmarknadsföretag och värdepappersbolag (institut) upp till f.n. 950.000 kr, men i undantagsfall kan ersättning ges med utökat belopp. Det finns ett förslag att beloppet i kronor fr.o.m. den 1 januari 2020 ska anpassas till summan 100.000 euro och att sådan anpassning sedan ska göras vart femte år.

Vid särskilda livshändelser, som t.ex. försäljning av en privatbostad, kan en kund få ett större belopp insatt på kontot. I den nämnda situationen är det inte ovanligt att köpelikviden först samlas på ett så kallat klientmedelskonto i mäklarens namn tillsammans med medel som även tillhör andra kunder.

Det är viktigt att licenshavaren känner till och kan ge grundläggande information om när och i vilken utsträckning insättningsgarantin i allmänhet är tillämplig. För att kunna tillgodose det informationsbehov som finns, t.ex. hos säljare i samband med en fastighetsaffär, är det viktigt att licenshavaren känner till att insättningsgarantin normalt är tillämplig på klientmedelskonton innebärande att de bakomliggande ägarna till pengarna vardera kan få ersättning upp till det maximala beloppet. Det är också viktigt att licenshavaren känner till och kan informera om i vilka situationer, exempelvis försäljning av privatbostad, som ersättning under en begränsad tid kan ges med ett tilläggsbelopp upp till 5 miljoner.

Insättningsgarantin regleras i lag (1995:1571) om insättningsgaranti och administreras av Riksgälden. På Riksgäldens hemsida finns omfattande information om insättningsgarantin.

Kapitalförluster vid bostadsförsäljningar

I en vikande fastighetsmarknad är det bra att förstå hur en kapitalförlust påverkar skatten. Licenshavaren ska förstå hur en försäljning av en privatbostad med förlust påverkar kundens skattesituation.

Vid försäljning av en privatbostad med förlust får 50 procent av den framräknade kapitalförlusten dras av och utgör underlag för skattereduktion. Licenshavaren ska vidare förstå hur en kapitalförlust påverkar ett tidigare uppskov av skatt.

Regler om makars och sambors gemensamma bostad

Licenshavaren ska kunna tillämpa reglerna för vilka begränsningar, s.k. rådhetsinskränkningar, som gäller för makar och sambor för att överlåta, inteckna eller pantsätta egendom som utgör gemensam bostad och när godkännande av make eller sambo krävs. Licenshavaren ska också förstå i vilka situationer en make eller sambo har rätt att överta bostad som ägs av den andre med stöd av den s.k. övertaganderätten.

Skatteförändringar

I regeringens budget för år 2020 föreslås en mängd skatteförändringar. Under förutsättning att budgetförslaget antas av riksdagen ska licenshavaren förstå och kunna förklara följande:

Avskaffad övre skiktgräns för statlig inkomstskatt

I budgetpropositionen föreslås att den övre skiktgränsen för statlig inkomstskatt (den s.k. värnskatten) avskaffas. Avskaffandet innebär att det endast kommer att finnas en skiktgräns och att statlig inkomstskatt tas ut med 20 procent på den del av den beskattningsbara förvärvsinkomsten som överstiger den skiktgränsen. För 2019 uppgår skiktgränsen till 490 700 kronor, uppskattningsvis blir för 2020 skiktgränsen 509 300 kronor.

Sänkt skatt för vissa personer över 65 år

I budgetpropositionen föreslår regeringen sänkt skatt för personer över 65 år som har inkomster över ca 17 000 kronor per månad. Sänkningen av skatten för pensionärer sker genom att det förhöjda grundavdraget förstärks för personer som vid beskattningsårets ingång har fyllt 65 år. Det förhöjda grundavdraget är ett avdrag som Skatteverket automatiskt gör från inkomsterna (t.ex. pension och lön) i samband med att skatten beräknas.

Höjt tak för uppskov av skatt vid bostadsförsäljningar

De ändrade reglerna innebär att taket på uppskov av skatt vid försäljning av privatbostäder återinförs. Taket för uppskov vid bostadsförsäljningar är tillfälligt slopat under perioden 21 juni 2016–30 juni 2020. När slopandet löper ut vill regeringen permanent höja taket till 3 miljoner kronor. Förslaget är tänkt att träda i kraft den 1 juli 2020 och gälla för försäljningar som sker efter den 30 juni 2020.

Beskattning av fåmansföretag

Detta ämne är i första hand avsett för rådgivare som arbetar med företagskunder.

Beskattning vid uttag från fåmansbolag och avyttring av fåmansbolag

Reglerna om beskattningen av ägare till fåmansföretag, finns i Inkomstskattelagens (1999:1229) kapitel 56 och 57, men kallas ofta för ”3:12-reglerna”. Ett fåmansföretag är vanligtvis ett aktiebolag där fyra eller färre personer äger aktier som motsvarar mer än hälften av rösterna i bolaget. Dessa personer är ofta såväl aktieägare som löntagare i bolaget. Under förutsättning att en aktieägare är eller har varit verksam i betydande omfattning under inkomståret eller något av de fem föregående beskatt-

ningsåren räknas aktierna som kvalificerade aktier. Den skattemässiga problematik som uppstår är vilken skatt ägare till fåmansbolaget ska betala vid uttag från fåmansbolaget där aktierna räknas som kvalificerade. Räknas uttaget som utdelning beskattas den med 20 eller 30 procent och räknas uttaget som lön beskattas det med ca 32-57 procent. Därför finns det regler som anger hur mycket en aktieägare, som även är löntagare och anställd i ett fåmansbolag, kan ta ut i utdelning som beskattas med 20 procent. Avsikten är att den som äger och arbetar i ett fåmansbolag inte ska kunna omvandla högt beskattade tjänsteinkomster till lägre beskattade kapitalinkomster. Samma gäller vid försäljning av fåmansbolag där aktierna räknas som kvalificerade. Det finns särskilda regler som anger hur stor del av kapitalvinsten som ska beskattas som kapitalinkomst och hur stor del som ska beskattas som inkomst av tjänst.

Licenshavaren ska förstå och kunna förklara

- reglernas syfte och definitionen av ett fåmansbolag samt kriterierna för vad som är kvalificerade aktier i fåmansbolag,
- vad som krävs för att uttag från ett fåmansbolag, där aktierna anses kvalificerade, ska beskattas som utdelning och hur en kapitalvinst vid försäljning av ett sådant fåmansbolag beskattas och
- skillnaden i beskattning av kvalificerade aktier som säljs via ett holdingbolag jämfört med att ägaren säljer innehavet direkt.

Läs mer:

<https://www4.skatteverket.se/rattsligvagledning/edition/2018.4/331725.html>

<https://www4.skatteverket.se/rattsligvagledning/edition/2018.4/331729.html>

Beskattning vid förvaltning av kapital i fåmansbolag

Vid försäljning eller avveckling av fåmansbolag där aktierna anses kvalificerade beskattas en del som tjänsteinkomst, det vill säga med 32–57 procent, en del upp till ett gränobelopp med 20 procent och resterande del med 30 procent. För aktier som räknas som okvalificerade aktier är skatten på utdelning eller vinst vid försäljning 25 procent. För att aktierna ska räknas som okvalificerade får ägaren inte vara eller ha varit verksam i betydande omfattning under inkomståret eller något av de fem föregående åren, den s.k. karenstiden. Under karenstiden ska kapitalet som finns i fåmansbolaget förvaltas.

Licenshavaren ska förstå och kunna förklara

- i vilken utsträckning ägaren själv kan göra omplacering av fåmansbolagets värdepapper utan att det påverkar den s.k. karenstiden och
- när förvaltningen skattemässigt utgör handel med värdepapper respektive kapitalförvaltning samt de skattemässiga konsekvenserna av detta både för bolaget och ägaren.

Läs mer:

<https://www4.skatteverket.se/rattsligvagledning/edition/2018.4/331521.html>

<https://www4.skatteverket.se/rattsligvagledning/edition/2018.4/331734.html?q=Verksam+i+betydande+omfattning#h-Kapitalforvaltning>

Skatteregler för generationsskiften mellan närstående i fåmansföretag

Licenshavaren ska förstå och kunna förklara syftet med reglerna som avser att likställa beskattningen vid en överlåtelse till närstående i ett generationsskifte med beskattningen vid en överlåtelse till en extern part, vilket förenklar för såväl den äldre som den yngre generationen att genomföra ett generationsskifte.

I befintligt regelverk är skillnaden i beskattning vid ett ägarskifte mellan närstående och en överlåtelse till en extern part kopplad till bestämmelserna om ”samma eller likartad verksamhet”. Inför en försäljning av andelar i ett verksamt fåmansföretag är det vanligt förekommande att överlåtaren först säljer andelarna i det företaget till ett av överlåtaren ägt trädablag. Därefter sker försäljning av verksamhetsföretaget till en extern part eller till en närstående och köpeskillingen förvaltas i trädablaget. Andelarna i trädablaget är fortsatt att betrakta som kvalificerade andelar hos överlåtaren, och därmed fortsatt föremål för beskattning enligt de särskilda reglerna för ägare i fåmansföretag, så länge någon närstående fortsätter att vara verksam i betydande omfattning i ett företag som anses bedriva samma eller likartad verksamhet, det vill säga i detta fall i det överlåtna verksamhetsföretaget. Motsvarande problematik finns inte i förhållande till överlåtelse till en extern part. I det fallet en extern part förvärvar andelarna i det verksamma fåmansföretaget påbörjas istället en karenstid i trädablaget, vilket innebär att utdelning och kapitalvinst från trädablaget kan beskattas med 25 procent efter att karenstiden är slut.

För att jämställa generationsskiften med överlåtelse till extern part ändrades reglerna den 1 juli 2019 och tillämpas på ägarskiften mellan närstående i fåmansföretag som sker efter den 30 juni 2019. Detta innebar ändringar i reglerna om ”samma eller likartad verksamhet” där ett särskilt undantag från dessa regler införs för ägarskiften mellan närstående. För att det särskilda undantaget ska vara tillämpligt, det vill säga för att en andel inte ska anses vara kvalificerad enligt reglerna om ”samma eller likartad verksamhet”, krävs bl.a. att det är fråga om överlåtelse till någon annan närstående än andelsägarens make.

Licenshavaren ska förstå och kunna förklara syftet med ändringen.

Sparande till barn och barnbarn

Många sparar gärna en slant till sina barn eller till sina barnbarn. Som vid allt sparande finns det en del saker som kan vara bra att tänka på. Precis som när det gäller eget sparande är det viktigt att tänka både långsiktigt och kortsiktigt. Vill kunden ge fickpengar under uppväxten eller kanske bidra till en egen bostad eller studier när barnet blivit vuxet. Har kunden nyss fått barn eller barnbarn är det ett antal frågor som kan vara bra att ställa: Hur mycket har jag råd att spara? Hur länge kan jag tänka mig att spara? Vill jag göra extra insättningar till jul och födelsedagar? Och hur många barn eller barnbarn kommer jag troligtvis att få? Det vore ju tråkigt om det första barnet eller barnbarnet får allt och det inte blir något kvar till eventuella syskon och kusiner.

Ska kunden spara i eget namn eller barnets/barnbarnets namn? Kanske i en annan skattemiljö, kapitalförsäkring eller på ett investeringssparkonto?

Sparar kunden till barnet eller barnbarnet på ett eget separat konto har kunden större frihet att bestämma över pengarna och faktiskt ge bort dem när det är lämpligt. Tack vare att gåvoskatten avskaffats har kunden den möjligheten. Har kunden en gång gett kapitalet eller fonderna till barn eller

barnbarn så är det barnets egendom, kunden kan inte ångra sig och ta tillbaka dem. Så länge barnet är omyndigt har föräldrarna gemensamt ansvar att förvalta kapitalet för barnets räkning. De kan ta ut pengarna och använda dem för barnets räkning, men inte ta tillbaka gåvan. Föräldrarna kan ge varandra fullmakt att förvalta gåvan. Även efter en skilsmässa ska föräldrarna gemensamt förvalta barnens tillgångar oavsett vem som ursprungligen gett gåvan under förutsättning att de är gemensamma vårdnadshavare.

Vill kunden ha villkor för sin gåva måste kunden upprätta ett gåvobrev. Ett villkor kan vara att gåvan ska vara enskild egendom och undantagen sambolagens bodelningsregler då slipper barnet dela gåvan vid eventuell framtida separation. Glöm inte informera ditt barn eller barnbarn om att gåvan ska hållas åtskild och inte sammanblandas eller konsumeras under äktenskapet. Hålls gåvan inte åtskild riskerar den att ingå i bodelningen vid en separation och har den spenderats på exempelvis resor är den borta. Det kan dock vara bra att barnet har rätt att via ett eget äktenskapsförord göra om gåvan till giftorätt. Andra villkor är exempelvis att gåvan inte ska utgöra förskott på arv. Rör gåvan större belopp kan det vara klokt att föreskriva att gåvan ska förvaltas av en särskild förvaltare, det vill säga någon annan än föräldrarna och inte stå under överförmyndarens tillsyn. Då utser kunden någon som ska förvalta barnets eller barnbarnets gåva och bestämma över placeringarna till dess att barnet eller barnbarnet får gåvan. Då kan kunden föreskriva att gåvan ska betalas ut först vid exempelvis 25 års ålder.

Sparar kunden i eget namn bör kunden komplettera med ett testamente så att barnen eller barnbarnen får det som var tänkt om olyckan är framme.

Kunden bör också tänka på att om kunden själv skulle skilja sig, så ingår det som kunden avsatt och tänkt som gåva, men som kunden äger, i bodelningen. Så det är viktigt att kundens make eller maka är med på att det är gåvor.

Licenshavaren ska förstå och kunna förklara för- och nackdelar med olika sätt att spara till barn och barnbarn.

Kostnader förknippade med fondsparande

De senaste åren har kostnader för fondförvaltning debatterats och ifrågasatts, detta märks bland annat i ökad efterfrågan på indexfonder. Efter införandet av Mifid 2 har också kraven ökat att tydligt redovisa kostnadsbilden för kunderna. Här finns också krav på att, i vissa fall, återbetala till kunderna de delar av förvaltningsarvodet som utgör ersättning till distributören. Det har lett till att en del fondbolag lanserat fonder där arvodet inte inkluderar denna typ av ersättning, så kallade Clean-fonder.

De senaste åren har flera olika modeller använts för att redovisa fondkostnader där olika delar av de faktiska kostnaderna inkluderats. I media hänvisas ofta till fondernas förvaltningsarvode, men den totala kostnaden innehåller oftast fler delar, är större, och redovisas numera med begreppet årlig avgift. De ökade kraven på transparens gör det extra viktigt att rätt beskriva faktiska kostnader för kunderna och kunna förklara de olika kostnadsbegrepp som figurerar.

Licenshavaren ska känna till de olika, vanligast förekommande, kostnadsbegreppen samt vad som ingår i dessa, med särskilt fokus på förvaltningsarvode och årlig avgift, skillnaden mellan dessa samt hur de förhåller sig till det så kallade Normanbeloppet. Licenshavaren ska också känna till i vilka fall distributören är skyldig att återbetala delar av arvodet till kunderna samt varför Clean-fonder finns och hur deras avgiftsmodell skiljer sig från andra fonder.

För att underlätta licenshavarens förståelse för de olika kostnaderna kan förslagsvis olika räkne-exempel ingå i utbildningen.

Flytt och återköp av försäkringar

En flytträttsproposition, 2018/19:124, avlämnades till riksdagen i oktober 2019. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2020.

Propositionen innehåller bl.a. följande:

Försäkringsrörelseregler

I syfte att effektivisera möjligheterna att återköpa och flytta livförsäkringar föreslår regeringen tydligare regler för vilka kostnader försäkringsföretag ska få beakta när de fastställer avgifter för återköp och flytt. Försäkringsföretagen får förbehålla sig avgifter för direkta kostnader för återköp och flytt. Finansinspektionen föreslås få meddela närmare föreskrifter om vad som avses med direkta kostnader. Vidare får försäkringsföretagen rätt att ta ut avgifter för att täcka anskaffningskostnader för den aktuella försäkringen. Anskaffningskostnader som uppstått längre tid än 10 år efter försäkringens införskaffande får dock inte beaktas. Förslaget gäller individuell personförsäkring med sparmoment.

Skatteregler

Inkomstskatterettsligt föreslås att hela värdet i en eller flera pensionsförsäkringar får flyttas till en annan pensionsförsäkring med samma person som försäkrad, utan några beskattningskonsekvenser. En sådan flytt ska även kunna ske under utbetalningstid, men några pensionsutbetalningar får inte ha påbörjats i den mottagande försäkringen. Det nuvarande kravet på att den mottagande försäkringen ska vara nytecknad föreslås slopas. Detsamma gäller det nuvarande kravet på att den mottagande försäkringen ska vara tecknad av försäkringstagaren i den ursprungliga försäkringen.

Licenshavaren ska känna till under vilka förutsättningar försäkringskapital kan flyttas från och med 2020.

Uttag av pension

Utbetalningstider på försäkring

Meningarna skiljer sig åt vad gäller lämplig utbetalningstid för pensioner. Vissa menar att pensionen i grunden borde var livsvarig. Argumentet för detta är att pensionen ska räcka hela livet. Andra menar att det bara är pensionstagaren själv som ska avgöra hur pensionen ska tas ut och att förutsättningarna skiljer sig från person till person.

Några juridiska och aktuariella regler bör uppmärksammas i sammanhanget

För närvarande gäller att pensionen måste tas ut med stigande eller lika belopp de första fem utbetalningsåren. Undantag gäller förändringar förorsakade av minskade marknadsvärden i pensionssparandet, exempelvis vid fondförsäkring. Därutöver kan en första utbetalning av pensionsbeloppet i normalfallet inte göras före det att den försäkrade uppnått 55 års ålder. Dessa regler stipuleras i inkomstskattelagen. Anledningen till dessa restriktioner är att företagens (inkl. egenföretagares) kostnader för

pensionsförmåner är skattemässigt gynnade i och med den avdragsrätt som gäller för pensionskostnader samt att pensionskapital beskattas med lägre avkastningsskatt än annat sparkapital. De regler som styr uttag av pensioner har således ansetts vara rimliga som en motvikt till att pensionssparande är skattemässigt gynnat jämfört med annat sparande, där full frihet att disponera kapitalet föreligger.

Det är normalt sett lättare att senarelägga och/eller förlänga utbetalningstiden än att tidigarelägga och/eller korta av utbetalningstiden då försäkringsgivaren i det senare fallet oftast kräver godkänd hälsoprövning av den försäkrade. Anledningen till att hälsoprövning krävs är att försäkringsgivaren är exponerad för en moturvalsrisik. Moturvalsrisiken utgörs i detta fall av risken för att den försäkrade med sämre hälsa/kortare förväntad återstående livslängd i större utsträckning väljer förtida uttag och/eller förkortad utbetalningstid jämfört med övriga försäkrade; detta för att säkerställa att så mycket som möjligt av pensionskapitalet betalas ut till den försäkrade i stället för att tillfalla försäkringsbolaget vid dödsfall. I och med att försäkringsbolaget vid fördelning av arvsvinst gör antaganden om en generell dödlighet för hela försäkringsbeståndet, utan hänsyn till individers hälsa, blir följderna av ett sådant agerande att försäkringsbolaget tillför mer arvsvinst till pensionskapital än det motsvarande pensionskapital som kommer att frigöras till försäkringsbolaget på grund av dödsfall i försäkringsbeståndet. Detta leder i sin tur till att försäkringsbolaget riskerar att göra förluster.

Observera att ovanstående resonemang om moturvalsrisik inte gäller för ålderspension med återbetalningsskydd, detta då försäkringsgivaren inte står någon långlevnadsrisik i dessa fall. Försäkringsbolaget tillför ingen arvsvinst till pensionskapitalet och eventuellt återstående pensionskapital betalas ut till efterlevande vid den försäkrades dödsfall.

Vid vissa kollektivavtalade pensioner kan förtida uttag och/eller förkortad utbetalningstid göras utan krav om godkänd hälsoprövning. Försäkringsbolaget gör i dessa fall normalt sett generella korrigeringar av dödlighetsantagandena för att därigenom ta hänsyn till moturvalsrisiken i beståndet. Genom att teckna försäkring med återbetalningsskydd kan man även säkerställa friheten att senare göra förtida uttag och/eller förkortad utbetalningstid, dock blir pensionen lägre vid val av återbetalningsskydd (i och med att inga arvsvinster tillförs pensionskapitalet). Genom att teckna försäkring utan återbetalningsskydd med fem års utbetalningstid kan den försäkrade i ett senare skede välja att förlänga utbetalningstiden, dock kvarstår i detta fall risken för hälsoprövning vid ett eventuellt förtida uttag.

Det har vid forskning visat sig att den ursprungligt satta utbetalningstiden är av stor betydelse då enbart en minoritet ändrar den ursprungligt satta utbetalningstiden oavsett hur denna satts.

Kortaste utbetalningstid för allmän pension

Pensionen kan tas ut tidigast från 61 års ålder. Gränsen föreslås höjas till 62 år 2020. Man måste själv anmäla till Pensionsmyndigheten att man vill ta ut sin pension. Pensionen är livsvarig, men man behöver inte ta ut hel pension utan kan välja 25, 50 eller 75 procent. Man behöver inte ta ut samma procentandel i inkomstpensionen som i premiepensionen. Det går även bra att pausa utbetalningarna och det går bra att arbeta samtidigt som den allmänna pensionen tas ut. Anmälan måste ske till A-kassan om att pension börjat lyftas trots att personen fortfarande är anställd.

Kortaste utbetalningstid för privat pension

Lägsta utbetalningsålder är 55 år. Kortaste utbetalningstid är fem år om inte pensionen ska upphöra vid 65 år då kortaste utbetalningstid är tre år.

Kortaste utbetalningstid för tjänstepension

Samma som angetts för privat pension ovan med det tillägget att om pensionen ska upphöra vid 65 år och pensionen ryms inom allmän pensionsplan kan den tas ut på kortare tid än tre år.

Progressiv beskattning

Eftersom inkomstskatten är progressiv kan val av kort utbetalningstid leda till att det procentuella skatteuttaget på pensionen blir högre än om man valt en längre utbetalningstid.

Risker vid kortare utbetalningstid

När man väl börjat ta ut sin privata pension eller tjänstepension kan det vara svårt att ändra periodiciteten på utbetalningarna. Vid en kort utbetalningstid utan garanterat försäkringsbelopp kan pensionen sjunka radikalt vid en finansiell kris och utbetalningstiden kan i värsta fall hinna gå till ända innan bättre tider stundar.

Licenshavaren ska känna till möjliga uttagstider på olika slags pension samt olika slags konsekvenser vid längre respektive kortare utbetalningstid.

Definitionen av insiderinformation

Licenshavaren ska övergripande förstå kriterierna för insiderinformation – dvs. vad det innebär att information är offentliggjord, att den är av precis natur och att den (om den offentliggjordes) sannolikt skulle ha en väsentlig inverkan på priset på det aktuella finansiella instrumentet.

Licenshavaren ska särskilt förstå att informationen kan avse i princip vilka omständigheter som helst som kan påverka värderingen av det finansiella instrumentet. Beträffande noterade aktier behöver det exempelvis inte vara fråga om information med omedelbar koppling till bolagets omsättning eller balansräkning eller ens om information som direkt eller i första hand berör bolaget. Det kan alltså exempelvis vara fråga om att en myndighet eller media granskar bolaget eller om omständigheter rörande en huvudägare i bolaget eller ledande befattningshavare.

Licenshavaren ska även känna till att även ett mellanliggande steg i en utdragen process är insiderinformation om steget i sig självt uppfyller kriterierna för insiderinformation. Som exempel kan information som hänför sig till läget i icke slutförda avtalsförhandlingar vara insiderinformation, om informationen är tillräckligt precis och potentiellt väsentligt kurspåverkande.

Licenshavaren ska vidare känna till vad som gäller för att informationen ska få spridas internt inom institutet, dvs. att mottagaren behöver ha tillgång till informationen för att kunna utföra en arbetsuppgift, samt att det är ett brott att medvetet röja insiderinformation till någon som inte har ett behörigt behov av den.

Mått på vinster, kapital och kassaflöden

Vid företagsvärdering och kreditanalys förekommer en rad olika mått på vinster, kapital och kassaflöden. Licenshavaren ska känna till de vanligast förekommande måtten och förstå hur de förhåller sig till varandra. Licenshavaren ska förstå vilka resultaträkningsposter som innefattas i vinstmåten:

- rörelseresultat före avskrivningar (EBITDA)
- resultat före finansnetto (EBIT)
- resultat före skatt (EBT, Pretax profit)
- årets resultat (Net Profit)

Licenshavaren ska förstå hur måttet Resultat efter finansnetto förhåller sig till ovanstående vinstbegrepp. Licenshavaren ska känna till vad måttet Övrigt totalresultat (OCI) mäter, och hur det rapporteras i resultaträkningen. Licenshavaren ska vidare förstå skillnaden mellan EBITDA och Free Cash Flow (fritt kassaflöde), och skillnaden mellan Free Cash Flow och måttet Årets kassaflöde efter finansieringsverksamheten, som återfinns i företagets kassaflödesanalyser.

Licenshavaren ska förstå vilka balansräkningsposter som innefattas i kapitalmåten:

- totalt kapital (Total Capital)
- sysselsatt kapital (Capital Employed)
- operativt kapital (Net Operating Assets eller Invested Capital)

Licenshavaren ska också förstå hur dessa tre kapitalmått förhåller sig till varandra.

Nyckeltal vid företagsanalys

Licenshavaren ska förstå hur de viktigaste finansiella nyckeltalen vid analys och värdering av företag beräknas. Bland dessa nyckeltal återfinns de fyra lönsamhetsmåten:

- räntabilitet på totalt kapital (ROA, ROTC)
- räntabilitet på sysselsatt kapital (ROCE)
- räntabilitet på operativt kapital (ROOC, ROIC)
- räntabilitet på eget kapital (ROE)

Utöver dessa ska licenshavaren förstå beräkningen av de tre marginalmåten:

- rörelsemarginal (operating margin, EBIT margin)
- EBITDA-marginal
- vinstmarginal (pretax profit margin, EBT margin)

samt de fem finansiella måten:

- soliditet (equity/asset ratio)
- skuldsättningsgrad (debt/equity ratio)
- nettoskuldsättningsgrad (net debt/equity ratio)
- nettoskuld/EBITDA (net debt/EBITDA)
- räntetäckningsgrad (interest coverage ratio)

Licenshavaren ska även förstå det s.k. hävstångssambandet eller räntabilitetssambandet, dvs. hur räntabiliteten på eget kapital beror på dels räntabiliteten på sysselsatt kapital, dels på skuldsättningsgraden och låneräntan. Licenshavaren ska förstå hur detta samband ser ut även med räntabilitet på operativt kapital som kapitalbas.

Ränterelaterade instrument

Obligationsemissioner

Licenshavaren ska känna till de olika emittenterna på den svenska obligationsmarknaden – staten, bolåneinstitut, banker, kommuner och landsting samt icke-finansiella företag. Licenshavaren ska känna till hur obligationer vanligen emitteras på den svenska obligationsmarknaden – regelbundna auktioner via Riksgälden, försäljning via auktoriserade återförsäljare samt riktade emissioner. Licenshavaren ska också känna till innebörden av s.k. scheduled programmes (Medium Term Notes, MTN).

Repor (repurchase agreements)

Licenshavaren ska känna till vad en repa respektive omvänd repa är, vilka aktörerna på denna marknad är samt repornas olika användningsområden.

Ränterelaterade derivatinstrument

Licenshavaren ska känna till de vanligaste ränterelaterade derivatinstrumenten som handlas på marknaden, deras grundläggande egenskaper samt hur de används. Detta gäller i huvudsak:

- räntefutures och FRA (Forward Rate Agreements)
- ränteswappar inklusive OIS (Overnight Index Swaps)
- CDS (Credit Default Swaps)

Kapitalkrav

Värdepappersbolag

Licenshavaren ska känna till vilka krav som ställs på ett värdepappersbolags startkapital och att kapitalbasen i värdepappersbolag, som inte omfattas av tillsynsförordningen och lagen om kapitalbuffertar, under pågående verksamhet inte får understiga det belopp som krävdes när verksamheten påbörjades (3 kap. 6 och 7 §§ lagen (2007:528) om värdepappersmarknaden).

Fondbolag

Licenshavaren ska känna till vilka krav som ställs på ett fondbolags startkapital och att fondbolagets egna medel inte får understiga startkapitalet under pågående verksamhet (2 kap. 4 och 8 §§ lagen (2004:46) om värdepappersfonder). Licenshavaren ska också känna till det krav på egna medel som ställs beroende på förvaltd fondförmögenhet samt att bolagets egna medel aldrig får understiga ett belopp som motsvarar 25 procent av de fasta omkostnaderna (2 kap. 9 och 10 §§ lagen om värdepappersfonder).

AIF-förvaltare

Licenshavaren ska känna till vilka krav som ställs på en AIF-förvaltares startkapital och att förvaltarens egna medel inte får understiga startkapitalet under pågående verksamhet (7 kap. 1 och 2 §§ lagen (2013:561) om förvaltare av alternativa investeringsfonder). Licenshavaren ska också känna till det krav på egna medel som ställs beroende på förvaltd fondförmögenhet samt att förvaltarens egna medel aldrig får understiga ett belopp som motsvarar 25 procent av de fasta omkostnaderna (7 kap. 3 och 4 §§ lagen om förvaltare av alternativa investeringsfonder). Licenshavaren ska därutöver känna till

att AIF-förvaltaren ska ha antingen extra medel i kapitalbasen eller en ansvarsförsäkring för att täcka skadeståndsansvar på grund av fel eller försumlighet (7 kap. 5 § lagen om förvaltare av alternativa investeringsfonder).

Etikfall

Martin arbetar som investeringsrådgivare på en storbank. Har sedan många år varit haft Signe som kund. Med åren har de kommit att känna varandra privat litet grann. Vid en genomgång av Signes portfölj talar de om hennes sommarstuga som ligger i ett område som Max är väl bekant med från sin uppväxt. Signe berättar att hon fått information om att området, som är mycket lugnt och naturskönt beläget intill en större sjö, ska exploateras. Detta är ännu inte offentligt och heller inte väntat, men hon har hört det från "säkra källor". Martin känner sedan tidigare till att Signe umgås med kommunpolitikens "starke man" och att hon även har goda kontakter inom byggbranschen i regionen. Exploateringen innebär, förklarar Signe, att det kommer byggas några kvarter med flerfamiljshus nära strandlinjen. Detta innebär att utsikten för en handfull sommarstugor, som ligger på en ås någon kilometer från strandlinjen, kommer att försämrats avsevärt. Sommarstugorna betraktas som områdets pärlor, men är så högt värderade att antalet potentiella köpare är relativt litet. Vidare kommer vägar och annan infrastruktur anläggas, vilket kommer ändra områdets karaktär. Signe kommer själv inte att drabbas nämnvärt av exploateringen, då hennes sommarstuga ligger på andra sidan av en udde, några kilometer bort. Signe nämner dock att hennes brorsdotter Grace bor i en av sommarstugorna på åsen. Signe håller Grace mycket kär och talar ofta om henne. Signe antyder nu att hon kommer att försöka få Grace att sälja sin sommarstuga innan den negativa nyheten kommer ut. Martin förstår inte riktigt vad hon menar. Han känner dock sedan tidigare till att Signe har lånat ut en större summa pengar till Grace och antar att Signe därför har ett visst inflytande över Graces ekonomi.

Martin inser att information kan ha stor betydelse för värderingen av sommarstugorna på åsen. Han har en god vän, Jorma, som bor i en av stugorna. Han uppmanar nu Jorma att sälja sin stuga så snart som möjligt. Martin undviker att gå in i detalj om vad han hört eller var informationen kommer ifrån, men nämner att det är fråga om exploatering och att uppgiften kommer från tillförlitliga källor. Jorma känner också ytligt till vem Signe är, att hon har många kontakter i politiken och affärslivet och att hon är kund hos Martin. Martin vet att Jorma har denna vetskap. För att skaffa sig en bild av Graces ekonomi och hur självständig hon är gentemot Signe går Martin också in på bankens IT-system för bolån och kontrollerar hur stora lån Grace har och hur stora pantbrev är. Han kontrollerar också hur det ser ut för Signes del, delvis för att han misstänker att hennes ekonomi har försvagats och att hon snart kan ha behov av de pengar hon lånat till Grace. Han gör även sökningar på Jormas olika konton i banken, i syfte att bedöma hur hans ekonomiska situation skulle drabbas av en kraftig värdeförsämring på sommarstugan. I samband med att han gör dessa slagningar erinrar han sig om att han för något år sedan hörde talas om att en känd popstjärna hade köpt en av sommarstugorna och lagt ner stora pengar på renovering och anläggning av pool m.m. Av nyfikenhet kontrollerar Martin om popstjärnan har några konton i banken, vilket inte var fallet, samt i fastighetsregistret.

Jorma säljer sommarstugan kort efter Martins uppmaning. Några månader senare säljer även Grace sin stuga. Priset blir då en besvikelse, vilket förmodligen till viss del kan förklaras av att Jorma sålt sin stuga nyligen.

Att diskutera

Under vilka omständigheter kan det vara tillåtet och inte olämpligt att för egen eller annans del utnyttja och dra nytta av information som man fått från en kund? Har det någon betydelse om kunden drabbas av utnyttjandet eller inte? På vilka sätt kan en kund drabbas negativt av ett utnyttjande?

När är det tillåtet att föra vidare information som erhållits från en kund? Krävs det att informationen är allmänt känd? Är det ok om informationen inte direkt avser kunden eller om kunden inte klargjort att den är konfidentiell?

Under vilka förutsättningar är det tillåtet att söka efter kundinformation i företagets system? Är det tillåtet att agera utan kundens uppdrag, om det sker för kundens bästa?

Syftet med fallet

Ett syfte med fallet är att ge ett exempel på när information om en kunds, Signes, förhållanden utnyttjas i strid mot kundens intressen. Banken, och därmed Martin, har en skyldighet att vara lojal mot sin kund och agera i dennes intressen. Kundens förhållanden och intressen ska tolkas brett. I fallet kan man utgå från att Signe inte ville att Martin skulle sprida information om den kommande förmodade exploateringen till Jorma eller att Martin skulle påverka Jorma att sälja så snabbt som möjligt. Därmed har Martin brutit mot sin lojalitetsplikt mot Signe. Denna plikt gäller även om kundens egna förhållanden inte röjs i samband med utnyttjandet. Det spelar heller ingen roll hur det rent praktiskt går till när informationen utnyttjas. Att Martin varnar Jorma på ett lite inlindat sätt och utan att nämna Signe har inte spelat någon roll. Även om Martin endast hade gett en säljrekommendation till Jorma, utan någon motivering alls, hade detta förmodligen stridit mot Signes intressen.

Poängteras bör att det inte krävs att kunden drabbas legalt eller ekonomiskt för att kundens intressen ska trädas förnär. Det kan även handla om intressen av social eller kulturell art eller av mer personlig karaktär. Förutom att det kan strida mot lojalitetsplikten kan det även vara oetiskt att utnyttja information från en kund mot dennes intressen – såväl gentemot kunden som gentemot arbetsgivaren och övriga samhället. Detta i synnerhet om informationen tillkommit på tveksamma vägar eller är av konfidentiell karaktär.

I sammanhanget kan erinras om att det inte är tillåtet att röja uppgifter om kundens förhållanden. Sekretessen omfattar alla omständigheter i relationen mellan kunden och banken. I fallet gäller den alltså även Signes uppgifter om den förmodade exploateringen. Den gäller även förhållanden som kunden inte uttryckligen upplyst om eller som den anställde kunnat sluta sig till. Ett röjande får heller inte ske på annat sätt än genom lämnande av explicita uppgifter. Något röjande av kundförhållanden har förmodligen inte skett i fallet. Eftersom Martin har vetat om att Jorma har viss vetskap om Signe så har han dock haft särskilt stor anledning att inte nämna något för Jorma som i praktiken är ett röjande av Signes uppgifter till Martin. Genom att tala om exploatering och om en uppgift från tillförlitliga källor har viss risk funnits för att Jorma skulle kunna sluta sig till varifrån uppgiften kom.

I linje med att kunders uppgifter ska vara skyddade är det inte tillåtet att göra slagningar om kunder, egna eller andras, utan att ha ett befogat intresse. Det får i princip bara ske inom ramen för utförandet av en tjänst för kundens räkning eller att uppfylla en begäran från en myndighet med befogat intresse (exempelvis Finansinspektionen). I fallet har det inte funnits ett befogat intresse för Martin att göra slagningar rörande Grace (att detta måhända skulle kunnat ha legat i Signes intresse förändrar inte bedömningen). Trots att Signe och Jorma är Martins kund respektive vän och att han har haft kontakter med dem rörande deras ekonomi och rörande sommarstugeområdet har han inte haft något upp-

drag att göra slagningarna på dem. Beträffande skvallret om popstjärnan har Martin självklart inte haft någon rätt att undersöka om denne haft konton i banken. Fastighetsregistret är ett offentligt och allmänt tillgängligt register. Detta medför dock inte att Martin haft fog för att söka efter uppgifter om popstjärnan i registret med hjälp av bankens uppkoppling mot registret. Även om han hade gjort det privat, och utan stöd av bankens system, kan det - eftersom sökningen skulle haft en viss koppling till Martins arbete (kundrelationen med Signe m.m.) - ifrågasättas om det hade varit lämpligt.